

ผลกระทบจากสวนยางพาราต่อยุงก้นปล่อง ในพื้นที่แพร่เชื้อไข้มาลาเรีย จังหวัดตรัง

Effect of rubber plantation on malaria transmission by *Anopheles mosquito* in

Malaria Transmission Area, Trang Province

นายันทเดช กลางวัง, นายสมนัด จิตรแก้ว, นายนรินทร์ ถิ่นนา, นางสาวอุบลรัตน์ นิลแสง,
นายอำนาจ โยงราช และนายประพันธ์ หมุนแทน

กลุ่มโรคติดต่อฯ โดยแมลง สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตวัย ความพร้อมของยุงพาหะนำเชื้อไข้มาลาเรีย และความสัมพันธ์กับช่วงเวลาการกริดยุงพาราของประชาชน ในพื้นที่แพร่เชื้อไข้มาลาเรีย จังหวัดตรัง โดยศึกษาจำนวน 2 รอบ รอบแรกเดือนมีนาคม 2552 ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่จะมีการกริดยุงพารา และรอบสองเดือน มิถุนายน 2552 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการกริดยุงและอยู่ในฤดูฝน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนหมู่บ้านที่ปลูกยางพาราที่เปิดกริดแล้ว และยุงก้นปล่องพาหะหลักตัวเต็มวัย โดยใช้พนักงานปฏิบัติการทดลองพาหะนำโรคของศูนย์ควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 12.3 จังหวัดตรัง กลุ่มโรคติดต่อฯ โดยแมลง สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยจำนวนความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษา พบว่า ช่วงเวลาออกกริดยุงพาราของประชาชน เริ่มออกกริดยุงพาราตั้งแต่ช่วงเวลา 22.00 – 06.00 น. โดยออกกริดสูงสุดในช่วงเวลา 04.00 - 05.00 น. จำนวน 270 คน เนื่องจากเป็นช่วงเวลาการกริดยุงที่ต้นยางให้ผลผลิตดี แหล่งน้ำที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงก้นปล่องคือ แหล่งน้ำที่เป็นลำธารน้ำใส หนึ่งพบลูกน้ำยุงก้นปล่องระยะที่ 1- 2 จำนวน 94 ตัว และพบลูกน้ำยุงก้นปล่องระยะที่ 3 – 4 เป็นกลุ่มพาหะหลักชนิด *An. minimus* และชนิด *An. maculatus* จำนวน 157 , 19 ตัว ตามลำดับ กลุ่มพาหะรองชนิด *An. aconitus* จำนวน 177 ตัว และกลุ่มพาหะสงสัยชนิด *An. barbirostris* จำนวน 71 ตัว อุณหภูมิในบริเวณจับยุงตัวเต็มวัยอยู่ระหว่าง 27 – 28.9 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์อยู่ระหว่าง 74 - 85 เปอร์เซ็นต์ พบยุงก้นปล่องตัวเต็มวัย *An. minimus* ในช่วงเวลาตั้งแต่ 18.00 – 05.00 น. โดยสูงสุดในช่วงเวลา 20.00 – 21.00 น. จำนวน 127 ตัว ความหนาแน่นบริเวณบ้าน พบสูงสุดในช่วงเวลา 20.00 – 21.00 น. เท่ากับ 1.59 ตัวต่อคนต่อคืน และความหนาแน่นในสวนยางพารา พบสูงสุดในช่วงเวลา 19.00 – 20.00 น. เท่ากับ 0.81 ตัวต่อคนต่อคืน และพบยุงก้นปล่องตัวเต็มวัย *An. maculatus* ในช่วงเวลาตั้งแต่ 18.00 – 05.00 น. โดยพบสูงสุดใน

ช่วงเวลา 01.00 – 02.00 น. จำนวน 27 ตัว ความหนาแน่นบริเวณบ้าน พบสูงสุดในช่วงเวลา 01.00 – 02.00 น. เท่ากับ 0.34 ตัวต่อคนต่อคืน และความหนาแน่นในสวนยางพารา พบสูงสุดในช่วงเวลา 19.00 – 20.00 น. เท่ากับ 0.34 ตัวต่อคนต่อคืน แต่ไม่พบยุงก้นปล่องตัวเต็มวัย *An. dirus* เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนิด ความหนาแน่น และช่วงเวลาการกัดกินเลือดของยุงพาหะ กับช่วงเวลาออกกรีดยางพาราของประชาชน พบว่า ชนิด ความหนาแน่น และช่วงเวลาการกัดกินเลือดของยุงพาหะ มีความสอดคล้องกับช่วงเวลาออกกรีดยางพาราของประชาชน เนื่องจากพบยุงก้นปล่องตัวเต็มวัย *An. minimus* และยุงก้นปล่องตัวเต็มวัย *An. maculatus* ในช่วงเวลาตั้งแต่ 18.00 – 05.00 น. ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลา 22.00 – 06.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาออกกรีดยางพาราของประชาชน ในพื้นที่แพร่เชื้อไข้มาลาเรีย จังหวัดตรัง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยควรมีการเฝ้าระวังแมลงพาหะนำโรคไข้มาลาเรียในพื้นที่ทำสวนยางพาราทุกจังหวัด ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา ควรพัฒนาระบบการเฝ้าระวังแมลงพาหะนำโรคไข้มาลาเรีย ให้สอดคล้องกับแหล่งที่เฝ้าต่อการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ อนุบาลของยุง และวิถีชีวิตของประชาชน และควรมีการจัดทำ ชักซ้อม แผนงานการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคไข้มาลาเรียให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างสม่ำเสมอ